

הקב"ה יתן להם מצות סוכה שענינה לעבוד את ה' בענינים הגשמיים והפשוטים, תשבו כעין תדורו, שגם אותם אפשר להעלות לעבודת ה', שיהודי אוכל ושותה וישן וכל מעשיו שעושה בסוכה הכל עולה למצוה ולרצון לפני השי"ת, שזה ענין תכלית רצון ה' שנתאוה להיות לו דירה בתחתונים, היינו שמענינים התחתונים מהם יעשו את כתר המלוכה. וע"ז אמרין משהקדיר עליהם חמה מבעטין ויוצאין, מרומז בזה על אש היצה"ר, כיון שעוסקים בענינים הגשמיים יצה"ר תוקפם ובוער בקרבם ומשום כך הם מבעטין ויוצאין ומאסים בעבודת ה' הזאת. אבל ישראל אף שהמצטער פטור מן הסוכה, מרמז שלפעמים כשעוסק בענינים גשמיים פוחז עליו יצרו שהוא אנוס ומה יעשה, אבל בעוטי לא מבעטי, אצל יהודי אף בשעה שהיצה"ר בוער בקרבו והוא נכשל מ"מ לבו נשבר בקרבו לשברי שברים, ואינו עוזב עבודה זו מחמת הכשלון מתוך גבהות הלב אלא מתוך שברון לב. וגם מזה עולה קילוסו של הקב"ה, שכמו שיש עבודה בענינים הגשמיים ע"י שיהודי מעלה אותם להשי"ת, כמצות סוכה שיהודי אוכל ושותה וישן ומכל זה עולה ומתקדש ומתקיים בו אשר קדשנו במצותיו ורצונו לישב בסוכה, כמ"כ גם כשיהודי אינו יכול להגיע למדרגה זו כשהקדיר עליו חמה הרי מזבח אבנה בשברון לבי ע"י שלכו נשבר בתוכו ואינו משלים עם מה שנכשל ונתגשם, אבל אומות העולם כיון שהקדיר עליהם חמה מבעטין ויוצאין, אין להם שייכות לעבודה זו לעשות דירה לו ית' בענינים התחתונים.

בבחי' נפש. וזה ענין הנענועים, שהכוונה הפשוטה בזה, שיהודי ינער עצמו ויתנער מכל עניני החומר ויתרומם ויתעלה.

וזה שנא' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, מוסב על ענין ענני כבוד בחי' השראת השכינה, אשר על ידם נתמלא ג"כ רצון העליון להיות לו דירה בתחתונים, כי בענני כבוד היתה קדושה כזו שסילקו מישראל את כל הנחש שרף ועקרב ואת כל כוחות הטומאה שהיו במדבר, ובזוה"ק (ח"ג קסח:) איתא שדור המדבר ה' דור עילאי כ"כ שמעולם לא ה' כמותו ולעולם לא יהי' כדור הזה, והיו דור דעה, והכל מחמת שהיו נמצאים תמיד בתוך ענני הכבוד. וז"ש למען ידעו דורותיכם, אין זה ענין של זכרון למה שעבר, וכמו שאיננו עושים זכר למן ולבאר, אלא הוא ענין נצחי שהקב"ה נתן שבוע אחד בשנה חג הסוכות שבו נמשכת הבחי' שהיתה בענני הכבוד ששרתה השכינה הק' בקרבם, שבזה נתקיים תכלית רצון העליון שנתאוה הקב"ה שיהי' לו דירה בתחתונים.

ועפ"ז יש לפרש גם הענין שהשי"ת ינסה את הגוים לעתיד לבוא במצות סוכה. דהנה אותן אומה"ע שיבקשו לקיים את המצוות הרי יהיו מחסידי אומות העולם, אלא שהם לא מסוגלים להשיג כ"א שאפשר לעבוד את השי"ת ע"י תורה ומצוות, אבל עבודת ה' ע"י הענינים הגשמיים והפשוטים כאכילה שתיה ושינה היא למעלה מהשגתם, וכדי להוכיח זאת

מאמר רביעי

ענין ארבעת המינים

בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם וההדס דומה לעין וערבה דומה לפה והאתרוג דומה ללב, אמר דוד אין בכל האברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף, הוי כל עצמותי תאמרנה. ע"כ. והיינו שהד' מינים שהם כנגד האברים העיקריים שבאדם נכללו בהם כל עצמותי ועל ידם כל עצמותי

א.

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה"א (ויקרא כג). ובמדרש (ויק"ר ל, יד) רבי מני פתח כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, לא נאמר פסוק זה אלא

עניני תאוות שסובל ומתייגע עליהם במשך כל השנה, עד שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך.

ועוד איתא בחז"ל בענין ד' המינים (שם במדרש), אתרוג יש בו טעם ויש בו ריח, לולב בתמרה יש טעם ואין בו ריח, הדס יש בו ריח ואין בו טעם, ערבה אין בה טעם ואין בה ריח. וי"ל בזה ע"פ מש"כ המהר"ל דשלימות האדם היא שיהי' שלם עם בוראו שלם עם חבריו ושלם עם עצמו. וכלל ג' בחינות השלימות יש ד' האופנים הנזכרים במדרש. בענין שלם עם בוראו, ישנם זמנים אצל יהודי שהקב"ה חונן אותו באור ומרגיש טעם וריח בעבודת ה', ויש בחי' טעם בלא ריח וריח בלא טעם, ויש זמנים שהוא ללא טעם וללא ריח סגור ומסוגר לגמרי, בבחי' הוציאה ממסגר נפשי. ועבודתו של יהודי היא לאמלוכי קוב"ה בכל המצבים, כמאחז"ל עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, הן בבחי' זריחת החמה והן בבחי' שקיעת החמה, שיהי' שלם עם בוראו בכל המצבים, ולא יהי' שינוי בעבודתו את ה' גם כשחושך לו. וכן בענין שלם עם חבריו יש כל הבחי' הללו, יש אנשים שהם עם טעם וריח, ויש שאין להם וכו'. וציווי התורה של ואהבת לרעך כמוך הוא לאהוב כל אחד ואחד מישראל כגופו, בין אם יש בו טעם וריח ובין אם אין בו לא טעם ולא ריח המצוה לאהבו כגופו. וכן ישנם בחינות אלו כלפי ענין שלם עם עצמו, שיש אדם שכל מציאותו נשלטת משינויי מצבי רוחו, וכאשר עוברים עליו זמנים שאינו מוצא שום תוכן בחיים. איננו מרוצה מעצמו וכ"ש מאחרים, אך תפקיד יהודי להיות שלם עם עצמו, לשלוט על כל המצבים ומצבי הרוח ולא להיות מושפע מהם, ושלא יגרמו לו לשינויים במציאות חייו, בידעו שהקב"ה הוא הבורא יום ולילה גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור, ויודע שמן השמים שלחו לו זאת והריהו מקבל הכל באהבה ובשמחה, בין הזמנים שיש בהם טעם וריח ובין שהם ללא טעם וללא ריח. וד' המינים מסייעים ליהודי לאמלוכי קוב"ה בכל המצבים, להיות שלם עם בוראו שלם עם חבריו ושלם עם עצמו, שכל המצבים והשינויים לא ישפיעו על מהותו, על העבדות שלו ועל אהבתו לחבריו.

וזהו מש"נ ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עוונות, שכאשר מתחלת שנה חדשה ומתחיל חשבון עוונות חדש נותן הקב"ה ליהודי מתנה את מצות ד' מינים למען אשר על ידם יכנס לשנה

תאמרנה ה' מי כמוך. ויש להבין השייכות המיוחדת של מצוה זו לחג הסוכות. כן צ"ב הא דמשמע מהכ"ש ע"י מצוה זו יגיעו לושמחתם לפני ה"א, שיש כאן ענין מיוחד של שמחה ע"י נטילת ד' מינים.

והביאור דהנה איתא בתורת אבות שעיקר העבודה בימים הנוראים לאמלוכי קוב"ה על כל אבר ואבר דילי', והנה עבודה זו היא גם בחג הסוכות, אלא בימים הנוראים העבודה היא במדת היראה, שמתוך כך מבטל את כל האבריים להשי"ת, ואילו בסוכות היא מתוך אהבה. ומרומז במאה"כ ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', יום הראשון הוא כנגד מדת החסד מדתו של אברהם אבינו ע"ה שהיא מדת אהבה, דהיינו שמתוך מדת אהבה ישעבד את כל האבריים להשי"ת. שאם במשך כל השנה אינו יכול להגיע לזה, וידע איניש בנפשי' איך שהוא בבחי' עוונותיכם חקוקים על עצמותיכם, הנה בחג הסוכות שהוא לאחר הימים הנוראים והיום הקדוש, אשר ביום הזה יהודי נטהר לגמרי כמ"ש יכפר עליכם לטהר אתכם וגו', בודאי מסוגל הוא להשיג את המדרגה הזאת שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. וזו הכוונה העליונה של ד' מינים, אשר על ידם כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, שכמו בימים נוראים כך בחג הסוכות ישעבד איש יהודי את כל אבריו להשי"ת, ועי"ז ושמחתם לפני ה"א, כי כאשר יהודי מבטל להשי"ת את כל אבריו מתוך אהבת ה', מתקיים בו אז תתענג על ה', הוא התענוג הגדול ביותר מכל התענוגים שבעולם, ומתוך כך ושמחתם לפני ה"א.

ועפ"ז יתבאר מ"ש בתורת אבות עה"פ שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו, לחמך רומז על עניני תאוות הלחם אשר הוא אוכל, ובחג הסוכות שהוא על פני המים פי' שנידונין בו על המים, עליו להתקדש בענין זה, כי ברוב הימים תמצאנו, שעיי"ז בכל השנה ימצא את הברכה במדה זו. ולכאור' מה שייך ענין זה לחג הסוכות. אלא כאמור שזו עבודת ד' המינים שהם כנגד האבריים דשייכין לתאוות הללו, ההדס והאתרוג נגד העין רואה והלוב חומד, הלולב כנגד השדרה, וכדאיתא שהשדרה היא כנגד מדת יסוד שהיא המקשרת את מח הדעת עם סיומא דגופא, והערבה דומה לפה רמז לתאות האכילה, והיינו שכל עניני התאוות שיש באדם יקחם לה' וישעבדם כולם להשי"ת, כי הימים הקדושים של חג הסוכות מסוגלים לטהר את עצמו ואבריו מכל

בסוכות תשבו שבעת ימים היא בכחי הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, וזו הדרגה הגבוהה של חג הסוכות יתר מכל חגים וזמנים באשר בו יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה. ולכן הוא נקרא זמן שמחתנו, כי מדרגת הדביקות העליונה הזאת היא השמחה והתענוג הגדול ביותר שילוד אשה יכול להשיג, ואין למעלה ממנה כמ"ש ואני קרבת אליקים לי טוב. ומרומז בכתוב א"ז תתענג על ה', א"ז היינו ז' ימי חג הסוכות ויום א' שמיני עצרת, בהם תתענג על ה'. וזה כל ענין מצוות החג אשר מסוגלות ומכשירות איש יהודי לדביקות בה'. ראשית כל מצות סוכה עצמה, דאיתא בבית אברהם שענינה אשר יהודי מתנער מכל עניני עוה"ז, יוצא מביתו ועוזב את הכל, ונכנס להתבודד עם השי"ת בסוכה שהיא בית ה', כי הסוכה היא מקום קדוש העשוי להתבודד שם ונמצא בה כולו עם השי"ת.

וכן הוא גם ענין הד' מינים. דכמו שבארנו בענין אמונה, שיש אמונת המוח, שמבין ומאמין בשכל שבמוח, ויתר ע"ז היא אמונת הלב, דהיינו שגם מרגיש את האמונה ברגשות לבו, אך יש מדרגה למעלה מהם שהיא אמונת האברים, שכל אבריו חדורים בהרגשת האמונה כי אין עוד מלבדו, כן הדבר ג"כ בנוגע לדרגת הדביקות בה'. יש דביקות במוח, ודביקות בלב, אך למעלה מהם היא דביקות האברים שכל אבריו כולם מרגישים דביקות בה'. וזה ענין מצות ד' מינים, כדאיתא במדרש הגז' שכל הכתוב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך לא נאמר אלא כנגד מצות ד' מינים, דהיינו שע"י מצוה זו כל אבריו יהיו דבוקים בהשי"ת, ואפי' העצמות שהן החומר המגושם ביותר גם הן תאמרנה ה' מי כמוך. וזוה"כ ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ושמחתם לפני ה' א". בכדי להגיע לשלימות הדביקות, שזה ענין חג הסוכות, צריכים אתם לקחת את ד' המינים, המכוונים ומקיפים את כל חלקיו ואבריו, דהיינו שיתדבק בהשי"ת בכל אבריו עד שלכו וגם בשרו ירננו אל א-ל חי, ועי"ז יגיעו לושמחתם לפני ה'א, כי השמחה השלימה היא כאשר הדביקות בהשי"ת היא בתכלית הדביקות במח לב ואברים. ולמדרגת הדביקות הזאת א"א להגיע רק בזמן הזה של חג הסוכות, אחרי שביום הקדוש יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, שהקב"ה טיהר את כל איש ישראל מהזוהמא והלכלוך שהיו שקועים בהם, או אז

החדשה. וכמו שהקב"ה נותן ליהודי את מצות תפילין בכל יום לשעבד את המח והלב, כך בתחלת השנה בראשון לחשבון עוונות הוא נותן ליהודי את מצות ד' מינים לאמלוכי קוב"ה על כל אבר ואבר דילי, וזה נותן לו כוחות לעמוד בכל השנה בכל הבחינות ומצבי החיים.

ועפ"ז יתבאר הענין שכאשר חל חג הסוכות בשבת ביטלו חז"ל את מצות נטילת לולב שמא יעבירונו ד"א ברה"ר, ויוצא שמשום חשש זה הרי אין מקיימים בשנה כזו בכלל את המצוה דאורייתא של ולקחתם לכם ביום הראשון, ואיך מתקיימים כל הענינים שבמצוה זו. (וכעין זה עמדנו ברה"ל לגבי מצות תקיעת שופר כאשר חל ר"ה בשבת, עי"ש בי הענין). וע"פ האמור יבואר דהנה כל זה הוא בימות החול, שבהם נצרך האדם למעשה בפועל להשריש באברים המגושמים את אשר קיבל במח ובלב בימים הנוראים, אך בשבת הבינו חז"ל שאין צריך נטילה בפועל של ד' המינים. כי שבת איהו יומא דנשמטא ולא יומא דגופא כלל (זח"ב רה.), שבש"ק הוא שלטון הנשמה, וכמד"א דבש"ק כל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולהו ערקין ואתעברו מינה, היינו שהשלטון בש"ק הוא רק בידי כוחות הקדושה העליונים, וכמ"כ אצל האדם השלטון הוא בידי הנשמה והמח והלב האברים העליונים. ולפ"ז ע"י שאין נוטלים לולב בשבת לא נתבטלה המצוה אלא שבש"ק די במה שיהודי מקבל ע"ע במח ובלב לאמלוכי קוב"ה על כל אבר ואבר ומכוון במחשבתו את ענין ד' מינים הר"ז מועיל כמו שקיים מצות ד' מינים בפועל. וכמו שמצינו שמצות עשה היחידה שיש בש"ק היא זכור את יום השבת לקדשו, והיא רק מצוה של דיבור וזכרהו בדברים, לפי שהדיבור בש"ק נחשב כמעשה בימות החול, ועד"ז במצות ד' מינים, דבש"ק נעשית פעולת המצוה ע"י הקבלה שיהודי מקבל לאמלוכי קוב"ה על כל אבר ואבר דילי, שהוא פועל במחשבתו את אותה פעולה שהמעשה פועל בימות החול, עד שכל עצמותיו תאמרנה ה' מי כמוך.

ב.

עוד י"ל בזה ע"פ המבואר לעיל דעיצומו של חג הסוכות הוא בכחי נשואין והבאה לביתו, כי המצוה